

Ruokaosasto
Lainsäädäntöneuvos Johanna Wallius

Eduskunnan perustuslakivaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI PORONHOITOLAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 161/2025 VP)

Ehdotetut muutokset ja esityksen tavoitteet

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi poronhoitolakia (848/1990), maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annettua lakia (1559/2001), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annettua lakia (986/2011) ja sakon täytäntöönpanosta annettua lakia (672/2002).

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2026, jolloin poronhoitovuosi seuraavan kerran vaihtuu.

Poronhoitolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen mukaan paliskunnan tulisi laatia ja hyväksyä porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelma. Sen toimenpiteiksi paliskunnan tulisi valita vähintään kaksi viidestä säädetyistä toimenpidevaihtoehdosta, jotka tähtäävät laidunten kunnon ja laidunluonnon monimuotoisuuden parantamiseen. Porojen määrän hallintaa ja vähentämistä koskevia periaatteita täsmennettäisiin, ja lakiin tehtäisiin myös muutoksia, joilla estettäisiin porojen vähentämisvelvollisuutta laiminlyöneen poronomistajan hyötyminen vähentämättä jätetyistä poroista. Lisäksi poronhoitolakiin tehtäisiin eräitä muita muutoksia, joiden tarkoituksena on sujuvoittaa poronhoidon hallintoa ja vahvistaa päätoimisten poronhoitajien asemaa. Poronhoitorikkomusta koskevat kriminalisointisäännökset uudistettaisiin vastaamaan rikosoikeudellisen sääntelyn tarkkarajaisuutta koskevia vaatimuksia. Muihin lakeihin tehtäisiin poronhoitolain muutoksista johtuvat tekniset muutokset.

Esityksen tavoitteena on porolaidunten käytön suunnittelua tehostamalla ylläpitää ja lisätä laidunten tuottokykyä sekä poistaa tai vähentää niitä haitallisia vaikutuksia, joita laitumille ja niiden biologiselle monimuotoisuudelle aiheutuu porotalouden, muun maankäytön ja ilmastonmuutoksen yhteisvaikutusten johdosta.

Esityksen tavoitteena on myös poistaa ne poronomistajien yhdenvertaisuutta heikentävät ja porolaitumiin haitallisesti vaikuttavat ongelmat, joita aiheutuu, kun poronomistajat eivät vähennä porojensa määrää paliskunnan päätösten mukaisesti. Tavoitteena on poistaa myös poromäärän vähentämistä koskevaan päätöksentekoon liittyvät epäselvyydet, jotka ovat tulleet oikeuskäytännön myötä näkyviksi.

Uudistuksella pyritään helpottamaan paliskunnan toimia pitää poromäärä enintään suurimmassa sallitussa määrässä sekä sallimaan paliskunnille sellaista poromäärän vähentämisestä koskevaa liikkumavaraa, joka vastaa nykyisiä käytäntöjä, jota pidetään paliskuntien väliset erot huomioon ottaen tarkoituksenmukaisena ja joka ei vaaranna poronomistajien yhdenvertaisuutta tai oikeusturvaa. Esityksen tavoitteet tukevat alkuperäiskansa saamelaisten oikeutta ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan, jonka ytimeen poronhoito kuuluu.

Ehdotetun sääntelyn kytkennät perustuslakiin

Yleistä

Hallituksen esityksen mukaan ehdotettu lainsäädäntö on merkityksellistä perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen, 10 §:n mukaisen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan, 12 §:n mukaisen julkisuusperiaatteen, 13 §:n mukaisen yhdistymisvapauden, 15 §:n omaisuudensuojan, 17 §:n 3 momentin mukaisen saamelaisille alkuperäiskansana kuuluvan oikeuden ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, 18 §:n elinkeinovapauden, 20 §:n ympäristöperusoikeuden, 21 §:n turvaamien hyvän hallinnon takeiden, 80 §:n mukaisen asetuksen- ja määräyksenantovaltaa koskevan sääntelyn sekä 124 §:ssä säädetyn julkisten hallintotehtävien siirtämisen kannalta.

Oikeusministeriö katsoi hallituksen esitysluonnoksesta sen lausuntokierroksella antamassaan lausunnossa, että koska perustuslakivaliokunta ei ole aiemmin arvioinut paliskunnan julkisia hallintotehtäviä perustuslain 124 §:n näkökulmasta, olisi tarkoituksenmukaista, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto. Tämä kannanotto sisältyy annettuun hallituksen esitykseen.

Jäljempänä kiinnitetään tarkemmin huomiota perustuslain 124 §:ään liittyviin näkökohtiin sekä lisäksi eräisiin muihin näkökohtiin, joita maa- ja metsätalousministeriö pitää valtiosääntöoikeuden näkökulmasta keskeisinä.

Muiden esityksen perustuslainmukaisuutta koskevien perustelujen osalta viitataan hallituksen esityksen jaksossa 12 esitettyyn.

Poronhoito-oikeudesta

Poronhoitolaissa säädetään poronhoito-oikeudesta, joka koskee porojen laiduntamista maan omistus- ja hallinto-oikeudesta riippumatta.

Hallituksen esityksessä ei esitetä muutoksia poronhoito-oikeuden sisältöön tai ulottuvuuteen. Koska oikeus on kuitenkin poronhoitolain keskiössä ja merkityksellinen suhteessa perustuslain 15 §:n 1 momentissa säädettyyn omaisuudensuojaan, joka sisältää lähtökohtaisesti vallan hallita, käyttää ja hyödyntää omaisuuttaan haluamallaan tavalla sekä vallan määrätä siitä, esityksen säätämisyjärjestysperustelujen alkuosassa on katsaus poronhoito-oikeuteen liittyvään aiempiin perustuslakivaliokunnan kannanottoihin.

Voimassa oleva poronhoitolaki on aikanaan säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Hallituksen esityksessä poronhoito-oikeutta käsiteltiin varsin suppeasti todeten, että tämä oikeus on poronomistajilla jo vanhastaan ollut poronhoitoalueella ja että tarkoituksena oli säilyttää tämä oikeus heillä jatkuvasti. Perustuslakivaliokunta ei tuossa yhteydessä tarkemmin määritellyt poronhoito-oikeuden valtiosääntöoikeudellista merkitystä. Se totesi aiempaan lausuntoonsa PeVL 9/1982 vp viitaten, että poronhoidon harjoittamisoikeuden ei ollut nimenomaisesti todettu nauttivan hallitusmuodossa turvattua omaisuudensuojaa. Perustuslakivaliokunta viittasi käynnissä olleen saamelaisten oikeuksia selvittäneen neuvottelukunnan työn ja saamelaislain valmistelun keskeneräiseen vaiheeseen ja totesi, että kysymys saamelaisten oikeuksien, myös poronhoito-oikeuden, valtiosääntöoikeudellisesta merkityksestä oli edelleen epäselvä (PeVL 3/1990 vp, s. 1–2).

Perustuslakivaliokunta totesi muutama vuosi myöhemmin, ettei se nähnyt valtiosääntöoikeudellisia esteitä poronhoitolain muutokselle, joka laajensi porojen omistusoikeuden koskemaan myös poronhoitoalueella pysyvästi asuvia muun Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kuin Suomen kansalaisia. Valiokunta totesi samassa lausunnossa, ettei olisi valtiosääntöoikeudellisia esteitä myöskään saamelaisvaltuuskunnan esitykselle rajata saamelaisten kotiseutualueella porojen omistusoikeus vain saamelaisille tietyin siirtymäjärjestelyin. (PeVL 8/1993 vp)

Tämän jälkeen perustuslakivaliokunta on saamelaisten kotiseutualueen kalastusoikeuksia koskeneessa asiassa sivunnut poronhoito-oikeuden asemaa. Lausunnon mukaan paikallisella väestöllä on tällä alueella vanhaan käytäntöön perustuen kalastusta, metsästystä, poronhoitoa ja kotitarvepuunottoa koskevat perinteisiin elinkeinoihin liittyvät oikeudet (PeVL 29/2004 vp, s. 2/II). Valiokunta on todennut, että paikalliset asukkaat ovat perinteisesti voineet harjoittaa poronhoitoa, metsästää, kalastaa ja ottaa kotitarvepuuta alueelta samoin perustein kuin saamelaiset (PeVL 29/2004 vp, s. 2/I).

Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Yleistä

Paliskunta on oikeudelliselta luonteeltaan julkisoikeudellinen yhdistys. Poronhoitolain esitöissä todetaan, että paliskunta on julkisoikeudellinen yhteisö, ei kuitenkaan yhdistyslain mukainen yhdistys eikä myöskään yhtiö tai osuuskunta ja että paliskuntaa koskevat säännökset on toisaalta laadittu siten, että paliskunta organisatoriselta rakenteeltaan mahdollisimman suuressa määrin olisi samankaltainen kuin muut yhteisöt (HE 244/1989 vp, 6 §:n yksityiskohtaiset perustelut).

Kaikki paliskunnan hoitamat tehtävät eivät ole julkisia hallintotehtäviä. Korkein hallinto-oikeus on todennut, että paliskunnan kokous tekee poronhoitolain nojalla erityyppisiä päätöksiä, joista osaan sisältyy julkisen vallan käyttöä, mutta monet rinnastuvat sisällöltään yksityisoikeudellisissa yhteisöissä tehtäviin päätöksiin (KHO:2017:171, t. 5785).

Esitykseen sisältyvät muutettavaksi ehdotetut tai uudet säännökset, jotka koskevat paliskunnan toimivaltaa rajata paliskuntakohtaista porojen enimmäismäärää, päättää alueellaan pidettävien porojen määrän vähentämisestä, vähentää poroja tarvittaessa paliskunnan osakkaan puolesta sekä laatia poroluettelo, ovat julkisen vallan käyttöön liittyviä tehtäviä. Ehdotetun porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelman katsotaan olevan paliskunnan julkinen hallintotehtävä, mutta sen ei katsota sisältävän julkisen vallan käyttöä, sillä suunnitelmalla ei puututtaisi sitovalla tavalla paliskunnan osakkaiden tai muiden oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Julkisia hallintotehtäviä ovat myös esimerkiksi paliskunnan kokousten koolle kutsuminen ja eräät muut tiedon välittämiseen liittyvät säädetty tehtävät.

Tehtävien siirron tarkoituksenmukaisuus ja oikeusturva

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Perustuslain 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä ei voida antaa muille kuin viranomaiselle.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että tehtävien siirtoon liittyvä tarkoituksenmukaisuusvaatimus perustuslain 124 §:ssä on oikeudellinen edellytys, jonka täyttyminen jää tapauskohtaisesti arvioitavaksi. Tällöin on otettava huomioon muun muassa hallintotehtävän luonne. (PeVL 48/2010 vp, s. 4)

Paliskunnan enimmäisporomäärän rajaaminen säädetystä enimmäismäärästä

Ehdotetun poronhoitolain 21 §:n 3 momentin mukaan paliskunta voi enintään vuodeksi kerrallaan päättää, että sen alueella pidettävien eloporojen enimmäismäärä on säädettyä enimmäismäärää enintään 20 prosenttia pienempi, jos poronhoidon tarkoituksenmukainen harjoittaminen sitä edellyttää. Säännös vastaisi muutoin nykyistä, mutta prosentuaalinen rajausta olisi uusi. Lisäksi ehdotetun 40 b §:n 3 momentin mukaan paliskunta voisi enintään kymmeneksi vuodeksi kerrallaan päättää, että sen alueella pidettävien eloporojen enimmäismäärä on säädettyä enimmäismäärää enintään 20 prosenttia pienempi. Tämä päätöksenteko tähtäisi talvilaidunten kunnan parantamiseen. Päätöksen mukainen toimenpide on tarkoitettu yhdeksi vaihtoehtoisista porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpiteistä. Säännös olisi uusi.

Esityksessä poromäärän rajaamista koskevat toimivaltuudet on muotoiltu tavalla, joka täsmällisesti määrittelee toimivaltuuden käyttötilanteet ja -periaatteet sekä rajaa paliskunnan harkintavallan. Paliskuntakohtaisista enimmäisporomääristä säädetään asetuksella. Mainitut toimivaltuudet merkitsisivät siten ainoastaan rajattua mahdollisuutta alentaa poromäärää säädettyä enimmäismäärää alemmaksi silloin, kun siihen on ilmennyt paliskunnan poronhoitoon liittyvä tilapäinen tarve tai kun porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmaan liittyvien velvoitteiden toteuttamisen katsotaan sitä edellyttävän. Kyse olisi näin ollen sellaisista poronhoidon järjestämiseen liittyvistä toimivaltuuksista, jotka on perusteltua osoittaa nimenomaan paliskunnalle. Merkityksellistä on myös se, että paliskunnassa poronomistajat itse päättävät heitä koskevasta poromäärän rajaamisesta. Sääntelyn katsotaan olevan perustuslain näkökulmasta riittävän tarkkarajaisia ja täsmällisiä.

Vuosittain vähennettävästä poromäärästä päättäminen

Voimassa olevan lain mukaan paliskunnan tulee tehdä velvoittava päätös porojen vähentämisestä aina silloin, kun paliskunnan poromäärä ylittää suurimman sallitun määrän. Jotta paliskunnan poromäärä pysyisi tämän määrän rajoissa, paliskunnat kuitenkin käytännössä ohjaavat osakkaidensa teurasmääriä vuosittain joko laatimalla vuosittain suositusluonteisen teurastussuunnitelman, jossa määritellään osakaskohtaiset vähennykset, tai poronhoitolain 22 §:n 1 tai 3 momentin mukaisten pakkovähennyspäätöksen kautta.

Ehdotetun poronhoitolain 22 §:n mukaan paliskunnan tulisi vuosittain päättää porojen määrän vähentämisestä. Koko paliskunnan osalta vähennettävä määrä tulisi vahvistaa siten, ettei porojen enimmäismäärä ylittyisi. Muutos olisi omiaan ehkäisemään suurimman sallitun poromäärän ylityksiä sekä selkeyttämään paliskunnan päätöksentekoa ja päätösten oikeudellista luonnetta, sillä velvoittavatkin päätökset varsin yleisesti nimitään teurastussuunnitelmiksi, jolloin niiden luonne voi nykytilanteessa jäädä epäselväksi. Koska nykyisten suositusluonteistenkin teurastussuunnitelmien noudattaminen on usein kytköksissä paliskunnissa noudatettaviin rästi- ja hyvityspistekäytäntöihin sekä muun muassa porotalouden eläinkohtaiseen tukeen, muutos olisi myös omiaan parantamaan poronomistajien oikeusturvaa mm. sitä kautta, että velvoittaviin teurastuspäätöksiin liittyy paliskunnan osakkaan valitusoikeus.

Poronhoitolain mukaan paliskunta on vastuussa porojen hoitamisesta paliskunnan alueella. Paliskunnassa on keskitetysti sellaista tietoa ja osaamista, joka on olennaista kyseisen vuoden luonnonolosuhteiden vaikutusten ja vasatuoton ennakoimiseksi sekä sen arvioimiseksi, mikä paliskunnan teurasmäärän tulisi olla, jotta paliskunnan poromäärät pysyisivät sallitun enimmäisrajan alapuolella. Vähennettävää määrää määriteltäessä tulisi ottaa huomioon myös osakkaiden vähentämättä jättämien porojen (ns. rästien) ja mahdollisten petovahingoista ja ylimääräisistä teurastuksista kertyvien hyvitysten kokonaismäärä. Suomessa vuosittain teurastettavien porojen määrä on yleensä noin 1/3, maksimissaan noin puolet, eloporojen määrästä. Jos paliskuntaa olisivat kohdanneet esimerkiksi poikkeuksellisen suuret petovahingot tai hyvin haastavat luonnonolosuhteet, teurastusvelvoite voitaisiin kuitenkin tarpeen mukaan määritellä jopa erittäin matalaksi.

Vähennettävän poromäärän määrittelyssä katsotaan olevan kyse sellaisista poronhoidon järjestämiseen liittyvästä tehtävästä, joka edellyttää syvällistä tietämystä alueen paliskunnan toiminnasta ja vahvaa poronhoitokäytäntöjen osaamista, eikä tehtävien hoitoa ole sen vuoksi tarkoituksenmukaista osoittaa viranomaiselle. Kyse on myös rajattuun elinkeinonharjoittajien muodostamaan ryhmään kohdistuvista toimivaltuuksista, joita paliskunnan osakkaat itse paliskunnan kokouksessa käyttävät. Sääntelyn katsotaan olevan perustuslain näkökulmasta riittävän tarkkarajaisia ja täsmällisiä.

Vähennettävän poromäärän osakaskohtainen kohdentaminen

Vähennettävän määrän jakaminen poronomistajien kesken tapahtuisi laissa säädettävien kriteereiden mukaisesti. Laki edellyttäisi, kuten nykyisinkin, että ensisijaisesti vähennetään muiden kuin osakkaiden poroja ja ne porot, jotka osakkailla on yli säädetyn osakaskohtaisen enimmäismäärän (500 poroa). Sen jälkeen vähennettäisiin osakkaiden poroja samalla periaatteella kuin voimassa olevan lain mukaan eli osakkaiden porojen määrän mukaisessa suhteessa. Kuten nykyisinkin, vähennyksen ulkopuolelle voitaisiin paliskunnan päätöksellä erityisestä syystä jättää jonkun osakkaan kuten nuoren, vasta alalle tulevan elinkeinonharjoittajan porot. Tätä poikkeusta ei käytännössä juurikaan sovelleta.

Kuitenkin laissa sallittaisiin myös tietyt muut rajatut poikkeukset porojen määrän suhteessa tapahtuvasta vähentämisestä. Poikkeaminen olisi mahdollinen siitoshirvaiden riittävän määrän turvaamiseksi. Paliskunnan osakkailla on intressi jättää eloon naaraspuolisia poroja niistä saatavan vasatuoton takia, joten paliskuntien on usein ollut välttämätöntä ottaa käyttöön kannustin urospuolisten porojen määrän turvaamiseksi.

Lisäksi sallittaisiin vähennettävän määrän jakaminen siten, että vähennys kohdistettaisiin eri suhteessa vasoihin ja vuotta vanhempiin poroihin. Vaikka näistä poikkeuksista ei säädetä voimassa olevassa laissa, niitä on kuitenkin käytännössä sovellettu osassa paliskunnista jo pidemmän aikaa. Erityisesti saamelaiden kotiseutualueella, jossa poronhoitoa saatetaan käytännössä harjoittaa siidoihin tai tokkakuntiin eriytyneenä, poronhoitotavat, petovahingot ja vuosittain vaihtelevat luonnonolosuhteet voivat vaikuttaa tiettyjen paliskunnan poronomistajien vasatuottoon huomattavasti enemmän kuin muiden. Ehdotettu päätös mahdollistaisi osakkaiden vasatuotossa olevien erojen huomioimisen. Päätöksellä voitaisiin tarvittaessa estää tilanteet, joissa ne osakkaat, joiden vasatuotto on jonakin vuonna poikkeuksellisen huono, menettäisivät osan siitoseläimistään, kun taas osa osakkaista selviäisi pelkästään vasojen teurastuksella. Paliskunnissa saatetaan tämän vuoksi käytännössä vahvistaa erillinen teurastusprosentti vasoilta ja vuotta vanhemmille poroille.

Ehdotetun poronhoitolain 22 a §:n mukaan paliskunnan tulisi pitää luetteloa poroista, jotka osakkaat ovat jättäneet vähentämättä. Tämä olisi uusi säännös laissa, mutta käytännössä tuomioistuimet ovat hyväksyneet rästiin jääneitä vähennyksiä koskevan kirjanpidon, sillä muutoin porojen vähentäminen ei tapahtuisi osakkaiden kesken lain edellyttämällä tavalla eli niiden määrän mukaisessa suhteessa.

Vähennysten osakaskohtaiseen kohdentamiseen liittyvä päätöksenteko olisi perusteltua säilyttää paliskunnan toimivallassa. Teurastusvelvoitteen kohdentaminen on lain kriteerien mukaisesti pääasiassa kaavamaisista, ja paliskunnan harkintavalta liittyä vain poikkeusmahdollisuuksien käyttöön ollen siten melko vähäinen. Poikkeusperusteiden soveltaminen sen sijaan edellyttää siinä määrin syvällistä tietoa ja osaamista paliskunnan poronhoidosta, ettei päätöksentekoa ole tarkoituksenmukaista osoittaa viranomaiselle. Samoin olisi tarkoituksenmukaista, että paliskunta pitäisi kirjaa viivästyneistä vähennyksistä, sillä tehtävä liittyy kiinteästi vähennyksistä ja niiden kohdentamisesta päättämiseen. Sääntelyn katsotaan olevan perustuslain näkökulmasta riittävän tarkkarajaista ja täsmällistä.

Porojen vähentäminen poronomistajien puolesta

Poronhoitolain 22 a §:n mukaan paliskunta voisi toimeenpanna vähennyksen paliskunnan järjestämissä poroerotuksissa niiden poronomistajien puolesta, jotka eivät itse vähennä porojensa määrää.

Mahdollisuus toimeenpanna porojen vähentämistä koskevat päätökset sisältyy jo voimassa olevaan lakiin, mutta nykyisin asiasta päättää poroisäntä. Esityksen mukaan siitä, käytetäänkö paliskunnassa pykälän mahdollistamaa toimivaltaa, päättäisi paliskunnan kokous. Lisäksi toimival-

lan käyttöä täsmennettäisiin siten, että toimeenpano tapahtuisi paliskunnan järjestämissä poroerotuksissa. Paliskunnan osakkaat ovat laajamittaisesti läsnä poroerotuksissa, mikä turvaisi paliskunnan suorittamaan toimeenpanoon läpinäkyvyyden.

Porojen vähentämisen toimeenpano tapahtuu käytännössä poroerotuksissa, jossa teurasporot ja eloporot eli elämään jätettävät porot erotetaan toisistaan. Jos poronomistaja ei itse tai valtuuttamansa henkilön avulla määrittäisi vähennettäviä porojaan, paliskunnan edustajat voisivat poroerotuksissa toimeenpanna porojen vähentämisen heidän puolestaan. Suuressa osassa paliskunnista poroisäntä ei käytä lain suoma mahdollisuutta vähentää poroja poronomistajan puolesta. Osassa paliskunnista toimivaltuutta kuitenkin käytetään ja pidetään toimivana tapana huolehtia siitä, että paliskunnan poroluku pysyy enimmäismäärän rajoissa.

Myös tämä toimivaltuus kohdistuu rajattuun poronhoitajien muodostamaan ryhmään. Toimivaltuutta käytetään poroerotuksissa, joissa toimiminen edellyttää tilannekohtaista osallisuutta ja poronhoitotaitoja. Valtion viranomaisilla ei siten ole edellytyksiä suorittaa tehtävää menestyksekkäästi, vaan valtion roolina voi olla korkeintaan poliisin virka-avun antaminen pyynnöstä.

Poroluettelon laatiminen ja hyväksyminen

Poronhoitolain 30 §:n mukaan paliskunnan tulee kunakin poronhoitovuonna laatia poroerotusten perusteella poroluettelo. Sääntelyä täsmennettäisiin säätämällä, miten poroerotusten ulkopuolelle jääneet porot tulee ottaa huomioon luettelossa. Täsmennysten taustalla on asiaa koskeva tuomioistuimen ratkaisu.

Poroluettelo muodostuu poroerotuksissa kirjattavien tietojen pohjalta, joten tehtävän hoito edellyttää käytännön osallisuutta paliskunnan poronhoitoon. Tästä syystä myöskään tämä tehtävä ei sovellu valtion viranomaisten hoidettavaksi.

Toimivaltuuksiin sisältyvän julkisen vallan käytön merkittävyys

Perustuslakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa merkittävä julkinen valta määritellään itsenäiseen harkintaan perustuvaksi oikeudeksi käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin (HE 1/1998 vp, s. 179/II). Perustuslakivaliokunta on katsonut hallinnollisen seuraamuksen määräämiseen sisältyvän merkittävää julkisen vallan käyttöä. (esim. PeVL 14/2013 vp, s. 2, PeVL 57/2010 vp ja PeVL 18/2007 vp)

Esitykseen sisältyvissä porojen määrän hallintaan ja vähentämiseen liittyvissä paliskunnan toimivaltuuksissa ei ole kyse hallinnollisista seuraamuksista kuten velvoitteen tai kiellon tehostamisesta, vaan itse velvoitteesta tai sen toimeenpanosta päättämisestä. Ehdotuksen mukaan viranomainen päättäisi uhkasakosta ja hallinnollisesta seuraamusmaksusta.

Perustuslakivaliokunta on todennut mm., ettei metsästyksen tarvittaviin ns. tavanomaisiin pyyntilupiin ja eräisiin muihin riistanhoidollisiin toimenpiteisiin sisältänyt merkittävää julkisen vallan käyttöä, vaan tehtäviä voitiin luonnehtia ”jokseenkin tavanomaiseksi metsästyksen ja riistanhoidon järjestämiseksi” (PeVL 48/2010 vp, s. 4). Poronhoitolaissa säädetyissä paliskunnan toimivaltuuksissa on kyse tavanomaisesta poronhoidon järjestämisestä. Myös Ruotsissa ja Norjassa, joissa on maan omistus- ja hallinto-oikeuksista riippumaton poronhoito-oikeus, poronhoidon hallinto on järjestetty monessa mielessä vastaavalla tavalla kuin Suomessa; Tietyin alueen poronomistajat muodostavat yhteisön, jossa he tekevät poronhoitoon liittyvät tavanomaiset päätökset yhdessä. Valtiot säätävät poronhoitoyhteisön toimintaa määrittävät lait sekä asettavat poronhoidolle aluerajauksiin ja enimmäisporomääriin liittyvät reunaehdot.

Suomessa julkisen vallan ja merkittävän julkisen vallan välisen rajanvedon on tulkittu olevan enemmän joustovaraa salliva tilanteessa, jossa toimivaltuuksien käytön taustalla korostuu muiden henkilöiden perusoikeuksien suojaamisen tarve. (Keravuori-Rusanen, Marietta: Yksityinen julkisen vallan käyttäjänä. Valtiosääntöoikeudellinen tutkimus julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Helsinki 2008, s. 448 ja 462).

Poromäärän hallintaan ja vähentämiseen liittyvissä paliskunnan toimivaltuuksissa on kyse tilanteista, joissa kunkin yksittäisen osakkaan poromäärä vaikuttaa paliskunnan muihin poronomistajiin, sillä paliskunnan laitumet muodostavat yhteisen resurssin ja lisäksi paliskuntakohtaisen enimmäisporomäärän ylittyminen aiheuttaa kaikille poronomistajille tukimenetyksiä. Paliskunnan toimivaltuuksissa on siten suurimmaksi osaksi kyse yksityisten, ei julkisten etujen suojaamisesta, eikä toimivaltuuksien luonne sen vuoksi rinnastu sellaisiin julkisen vallan ydintehtäviin kuten yleisen järjestyksen turvaaminen tai oikeusjärjestyksen noudattamisen valvominen.

Omaisuuksien puuttumista koskevien toimivaltuuksien osalta perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 31/1998 vp luonnehtinut pelastustoimen johtajan toimivaltuuksia omaisuuden evakuointiin, omaisuusvahinkoja aiheuttavien toimenpiteiden estämiseen ja omaisuuden luovuttamista koskevien määräysten antamiseen ”hyvinkin pitkälle ulottuviksi”. Oikeuskirjallisuudessa perusoikeuslottuvuudeltaan vähäisempinä on pidetty väliaikaisluonteisia esineiden ja aineiden haltuunottoon ja pois ottamiseen oikeuttavia toimivaltuuksia, jotka ovat turvaamistoimilunonteisia (Ks. em. Keravuori-Rusanen, s. 446). Oikeuskirjallisuudessa on julkisen hallintotehtävän siirtoon liittyvää tarkoituksenmukaisuusarviointia koskien kiinnitetty huomiota muun muassa siihen, kuinka voimakkaasti sekä kuinka lopullisesti tai väliaikaisesti toimivaltuuksien turvin tehdyt toimenpiteet vaikuttavat yksilön oikeusasemaan. Merkittävään julkiseen valtaan viittaa usein se, että yksilön perusoikeuksiin puututaan välittömästi ja konkreettisesti ja siten, ettei oikeustilaa saada palautetuksi ennalleen jälkikäteen.

Poronhoidon järjestelmässä olennaista on, että porot ovat omistajiensa tuotantoeläimiä ja että tuotantoon kuuluu luonnollisena osana se, että eläimistä teurastetaan vuosittain osa, jopa puolet, jotta saadaan myyntituloja ja jotta vuoden aikana syntyneiden vasojen myötä kasvanut porokarja ei kasva liian suureksi. Poromäärän hallintaan liittyvät paliskunnan toimivaltuudet eivät merkitse peruuttamatonta puuttumista paliskunnan osakkaiden poro-omaisuuteen, sillä paliskunnan päätöksiin voi hakea muutosta, ja jos osakas olisi määrätty teurastamaan liian monta poroa, ero voidaan kompensoida pienempänä teurastusvelvoitteena tulevaisuudessa vähennyksissä. Asian kannalta on olennaista myös se, että omaisuuden puuttuvat paliskunnan päätökset eivät estä porojen omistajia saamasta markkina-arvoon perustuvaa täyttä korvausta teuraaksi myytävistä poroista.

Perustuslakivaliokunta on joissakin tapauksissa katsonut, että sääntely-ympäristön erityislaatuisuus voi puoltaa sellaista johtopäätöstä, että sääntelyä arvioidaan perustuslain 124 §:n näkökulmasta jossakin määrin vakiintuneesta poikkeavasti (mm. PeVL 17/2012 vp, s. 4–5). Poikkeamista on voinut puoltaa esimerkiksi alan vahva ja omaleimainen yhteis- ja itsesääntelyperinne tai se, että toiminta on ollut luonteeltaan korostetun teknistä (PeVL 16/2002). Perustuslakivaliokunta on käytännössään sallinut myös esimerkiksi rajattuun ammattiryhmään kohdistuvien hallintotehtävien suorittamisessa tiettyjä poikkeamia hallinnon säännönmukaisista oikeusturvajärjestelyistä (esim. PeVL 53/2001 vp, s. 4/II).

Esityksessä ehdotetuissa paliskunnan toimivaltuuksissa on kyse rajattuun ammattiryhmään eli poronhoitajiin kohdistuvista toimivaltuuksista. Lisäksi toimivaltuuksien taustalla on poronhoidon omaleimainen sääntelyperinne, johon liittyy itsesääntelyn elementti. Järjestelmällä on pitkä historia: Se virallistui vuonna 1898, kun Keisarikunnan Suomen senaatti antoi kirjeen, jossa määrättiin, että jokaisen poroja omistavan oli kuuluttava johonkin seitsemästäkymmenestä paliskunnasta. Paliskuntajärjestelmä tuli lakiin perustuvaksi, kun ensimmäinen poronhoitolaki vuonna 1932 säädettiin.

Sääntely-ympäristöön liittyy erityispiirteenä myös se, että paikallinen poronhoito-yhteisö on saamelaisille merkittävä oman kielensä ylläpitämisen ja siirtämisen ympäristö. Jos poronhoitajien muodostaman yhteisön tehtäviä siirrettäisiin viranomaisille, menetettäisiin osa tästä saamelaiskulttuurin kannalta merkityksellisestä ympäristöstä. Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Edellä esitetyillä perusteluilla katsotaan, että tehtävien osoittaminen paliskunnille on tarpeen niiden tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä esitykseen sisältyviin paliskunnan toimivaltuuksiin katsota sisältävän sellaista julkisen vallan käyttämistä, jota ei perustuslain mukaan voitaisi suorittaa viranomaiskoneiston ulkopuolella.

Hallinnon yleislakien ja virkavastuusäännösten soveltuminen paliskuntien toimintaan

Hyvän hallinnon vaatimusten täyttyminen edellyttää hallinnon yleislakien soveltamista myös silloin, kun julkista valtaa käyttää muu kuin viranomainen. Perustuslakivaliokunnan mukaan viitasta hallinnon yleislakeihin ei ole kuitenkaan enää nykyisin perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä sisällyttää julkisen vallan siirtoa koskeviin säännöksiin (PeVL 43/2010 vp, s. 3). Paliskunnan toimivaltuuksia käytettäessä soveltuisivat hallinnon yleislait.

Paliskunnan toimivaltuuksien käyttöön liittyvästä vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n mukaan yhteisö, joka lain, asetuksen tai lakiin sisältyvän valtuutuksen perusteella hoitaa julkista tehtävää, on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon. Yhteisöllä on kuitenkin tämä vastuu vain, jos toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu. Vahingonkorvauslain 4 luvun säännösten mukaan yhteisössä julkista valtaa käyttävä henkilö on velvollinen korvaamaan määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan asema, vahingon kärsineen tarve sekä muut olosuhteet. Jos henkilön viaksi jää vain lievä tuottamus, ei vahingonkorvausta tuomita, ja tahallisesti aiheutusta vahingosta on henkilöllä täysi korvausvelvollisuus, jollei korvauksen kohtuullistaminen ole erityisistä syistä perusteltua.

Paliskunnan toimielimen jäsenen ja toimihenkilöön soveltuvat lisäksi rikoslain (39/1889) säännökset rikosoikeudellisesta virkavastuusta. Virkarikoksia koskevan rikoslain 40 luvun 12 §:n mukaan kyseisen luvun virkamiestä koskevia säännöksiä sovelletaan myös mainitun luvun 1 §:ssä määritellyyn *julkista valtaa käyttävään* henkilöön.

Sääntelyn taustalla on perustuslakiuudistus, jonka yhteydessä perustuslakivaliokunta huomautti tarpeesta varmistaa rikosoikeudellisen virkavastuun olemassaolo myös tilanteessa, jossa muulle kuin viranomaisille annettaviin julkisiin hallintotehtäviin sisältyy julkisen vallan käyttöä. (Ks. PeVM 10/1998 vp, s. 35/II).

Perustuslakivaliokunta on monissa lausunnoissaan katsonut, että lakiehdotukseen on perustuslain 124 §:stä johtuvista syistä välttämätöntä lisätä säännös siitä, että muussa kuin virkamiesasemassa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan *julkisia hallintotehtäviä* (esim. PeVL 15/2019 vp, s. 4, jossa viitattu lausuntoihin PeVL 26/2017 vp, s. 49—50, PeVL 16/2016 vp, s. 2—3 ja PeVL 8/2014 vp, s. 5/I).

Paliskuntaan rinnastuu monella tavalla kalatalousalueeseen, joka on paliskunnan tavoin jäsenistään koostuva julkisoikeudellinen yhdistys. Kalatalousalueen toimielinten jäseniin ja toimihenkilöihin sovelletaan kalastuslain (379/2015) 29 §:n mukaan rikosoikeudellista virkavastuuta silloin, kun he *julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan käyttävät julkista valtaa*. Kalastuslaki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 58/2014 vp).

Kyse on julkisoikeudellisista yhdistyksistä, joihin kuuluvat päättävät keskenään omasta toiminnastaan. Tämän vuoksi paliskuntien toiminnassa julkisten hallintotehtävien ja muiden hallintotehtävien erottaminen toisistaan on poikkeuksellisen haastavaa ja olennaisesti vaikeampaa kuin julkisen vallan käyttöön liittyvien tehtävien erottaminen muista tehtävistä. Virkavastuun ulottuvuuden laajennus voisi siksi olla ongelmallinen ottaen huomioon rikosoikeudelliselta sääntelyltä vaadittavat erityistä tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä koskevat vaatimukset.

Hallinnollinen seuraamusmaksu

Poronhoitolain 52 a §:ssä säädettäisiin poromäärän vähentämistä koskevaa velvollisuuttaan rikkovalle poronomistajalle määrättävästä hallinnollisesta seuraamusmaksusta.

Perustuslakivaliokunta on katsonut hallinnollisen seuraamuksen määräämiseen sisältyvän merkittävää julkisen vallan käyttöä (esim. PeVL 12/2019 vp, s. 8 ja PeVL 10/2016 vp, s. 7). Tästä syystä seuraamusmaksun määräämistä koskevaa toimivaltuutta ei voida perustuslain 124 § huomioon ottaen antaa muulle kuin viranomaiselle. Tämä vaatimus täyttyy, sillä maksun määräisi Ruokavirasto eikä esimerkiksi paliskunta.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan (PeVL 9/2012 vp, s. 2) hallinnollinen seuraamusmaksu ei ole perustuslain 81 §:n mielessä sen paremmin vero kuin maksukaan, vaan lainvastaisesta teosta määrättävä sanktioluonteinen hallinnollinen seuraamus. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 28/2014 vp s.2/II, PeVL 57/2010 vp, PeVL 4/2001 vp, PeVL 32/2005). Rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen liittyy vaatimus siitä, että rangaistavaksi sääätämiselle on painava yhteiskunnallinen tarve.

Ehdotetun pykälän mukaisella seuraamusmaksulla pyritään ehkäisemään paliskunta-kohtaisten ja paliskunnan osakkaita koskevien enimmäisporomäärien ylityksiä. Tätä kautta pyritään ehkäisemään ympäristölle ja muille paliskunnan osakkaille liiallisesta laidunten kulumisesta aiheutuvia haittoja. Lisäksi pyritään estämään paliskunnalle ja sen osakkaille poromäärän ylityksestä aiheutuvia porotalouden tukien menetyksiä ja siten turvaamaan osakkaiden yhdenvertaisuutta ja poronhoidon harjoittamismahdollisuutta. Tavoitteella on mainituista syistä kytkentä perustuslaissa turvatun ympäristöperusoikeuden, yhdenvertaisuuden ja elinkeinovapauden edistämiseen. Seuraamusmaksusääntelylle on siten painava yhteiskunnallinen tarve ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste.

Maksun soveltamisen piirissä olevien poromäärän vähentämistä koskevien laiminlyöntien toteennäyttäminen olisi yksinkertaista eikä vaatisi tutkinnallisia keinoja. Poronhoitolakiin ehdotetun 22 a §:n mukaan paliskunnan julkisoikeudellisiin tehtäviin kuuluisi pitää osakaskohtaista kirjaa vähentämättä jääneistä poroista. Laiminlyöjiä olisi ennen maksun määräämistä kehoitettava korjaamaan puute, mikä mahdollistaisi seuraamuksen välttämisen poromäärää vähentämällä.

Seuraamusmaksun yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla (PeVL 10/2016). Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 32/2005 vp, PeVL 55/2005 vp).

Ehdotetussa laissa olisi määritelty yhtä vähentämättä jätettyä poroa koskeva euromääräinen maksu. Sen lisäksi olisi säädetty, että vähentämättä jätetyt porot laskettaisiin erikseen kultakin sellaiselta vuodelta, jona poroja vähentämättä.

Myös maksuvelvollisuuden perusteista olisi riittävän täsmälliset säännökset. Laissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden täytyessä seuraamusmaksu voitaisiin jättää määräämättä. Poronhoito on luonnonolosuhteista riippuvaista maastossa tapahtuvaa toimintaa, minkä vuoksi poromäärän vähäiset ja lyhytkestoiset ylitykset eivät yleensä osoita piittaamattomuutta lain velvoitteista. Säännöksissä otettaisiin huomioon myös sellaisten poikkeuksellisten häiriöiden riski, jotka saattavat olennaisesti vaikeuttaa teurasporojen myyntiä jonakin vuonna.

Laissa olisivat säännökset maksuvelvollisen oikeusturvasta ja seuraamusmaksun täytäntöönpanosta ja täytäntöönpanon vanhentumisesta. Maksua ei saisi määrätä, jos sen poronhoitovuoden viimeisestä päivästä, jona laiminlyönti on päättynyt, on kulunut yli kaksi vuotta. Tätä aikaa ei katsota voitavan säätää laissa lyhemmäksi, sillä poronhoitovuoteen liittyvä poronhoitotöiden ja päätöksenteon rytmi huomioon ottaen maksun määräämistä koskevien edellytysten kuten

vähentämättä jätetyn poromäärän suuruuden ja ajallisen kertymisen selvittämiseen voi kuluu aikaa, minkä lisäksi aikaa vie myös poronomistajan kuuleminen. Seuraamusmaksu pantaisiin täytäntöön sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaan. Toimivaltaisen viranomaisen päätös hallinnollisesta seuraamusmaksusta on täytäntöönpanokelpoinen, kun maksua koskeva päätös on saanut lainvoiman.

Perustuslakivaliokunta on rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia käsitellessään kiinnittänyt huomiota kaksoisrangaistavuuden kieltoon (PeVL 9/2012 vp). Kaksoisrangaistavuuden kielto otettaisiin huomioon ehdotetun 52 a §:n 4 momentissa. Lisäksi poronhoitolain 47 §:stä kumottaisiin poromäärän vähentämättä jättämistä koskeva kriminalisointi.

Lain siirtymäsäännökset ja sopimusvapaus

Poronhoitolain muuttamista koskevan lain voimaantulosäännöksessä säädettäisiin, että hallinnollista seuraamusmaksua koskevaa 52 a §:ää sovellettaisiin vasta vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Tämä mahdollistaisi sen, että paliskuntien osakkaat saisivat aikaa toteuttaa rästiin jääneitä vähennyksiä ilman riskiä seuraamusmaksusta.

Voimaantulosäännöksen yhteydessä olisi myös siirtymäsäännös, joka määritteli sitä, miltä osin paliskunnan pitämään kirjanpitoon merkityt rästit voisivat siirtyä ehdotetun lain mukaiseen vähentämättä jätettyjä poroja ja ennakolta vähennettyjä poroja koskevaan kirjanpitoon. Kyse voisi olla enintään kolmen vuoden takaisista merkinnöistä, ja merkinnät olisi pitänyt tehdä sellaisena poronhoitovuonna, jona paliskunnan osakkailla on ollut velvollisuus vähentää poroja. On mahdollista, että osassa paliskunnista rästejä on syntynyt ja niitä on voitu poistaa teurastusten ja pisteiden kautta myös tilanteissa, joissa paliskunta ei ole tehnyt pakkovähennyspäätöstä, vaan suositusluonteisen teurastussuunnitelman. Kun otetaan huomioon mm. se, että vähentämättä jätetyt porot olisivat perusteena seuraamusmaksun määräämiselle, ei pidetä mahdollisena, että ehdotetun lain mukaiseen rästiluetelloon siirtymäsäännöksen kautta siirtyisi muita kuin sitovan velvoitteen noudattamatta jättämiseen perustuvia laiminlyöntejä.

Siirtymäsäännös koskisi myös ns. ennakolta tapahtuneita vähennyksiä eli ns. hyvityspisteitä. Useat paliskunnat soveltavat sellaisia pysyviä hyvityspistekäytäntöjä, joiden mukaan paliskunnan osakkaat voivat hyödyntää aiemmin toteuttamiaan, paliskunnan suositusluonteisen teurastusprosentin ylittäviä teurastuksia ja petojen tappamien porojen aiheuttamaa hävikkiä tulevissa osakasta velvoittavissa poromäärän vähennyksissä. Hallintotuomioistuimet ovat useissa ratkaisuissa todenneet, että hyvityspisteissä on kyse järjestelyistä, jotka sopimusvapaus voi sinällään mahdollistaa. Hyvityspisteet eivät kuitenkaan perustu lakiin eikä niitä voida ottaa huomioon poroja pakkotoimin vähennettäessä, jos hyvityspisteet ovat kertyneet ajankohtana, jota eivät koske poronhoitolain 22 §:n velvoitteet. Lisäksi on katsottu, että tilanteessa, jossa paliskunnan poromäärä on ylittänyt suurimman sallitun poromäärän, paliskunta on toiminut lainmukaisesti, kun se ei ole hyväksynyt hyvityspisteiden kauppaa, sillä muutoin porojen 22 §:n mukainen vähentäminen ei tapahdu lain vaatimalla tavalla eli osakkaiden porojen määrän mukaisessa suhteessa.

Sopimusvapautta ei ole nimenomaisesti turvattu perustuslaissa, mutta se saa perusoikeusuu- distuksen esitöiden mukaan tiettyssä määrin suojaa omaisuudensuojasäännöksen kautta. Tätä oikeusperiaatetta ei kuitenkaan tulkita niin ahtaasti, ettei se sallisi tavallisella lailla taannehtivilla säännöksillä selventää ja täydentää voimassa olevia oikeussuhteita, ellei siten tuoda aineelliseen oikeuteen mitään olennaisesti uutta (HE 309/1993, s. 62/II, PeVL 131/1986 vp, PeVL 4/1987 vp, PeVL 8/1991 vp). Perustuslakivaliokunta on myös korostanut, etteivät lain tai hyvän tavan vastaiset taikka kohtuuttomat oikeustoimet nauti perustuslain suojaa. (HE 309/1993, s. 63/I, PeVL 3/1982 vp, PeVL 13/1986 vp)

Tuomioistuinten ratkaisukäytännön huomioon ottamiseksi ja oikeustilan selkeyttämiseksi ehdotettu siirtymäsäännös rajaisi sitä, mikä olisi aiemmin kertyneiden ja paliskunnan kirjanpitoon

merkittyjen hyvityspisteiden asema tulevissa velvoittavissa vähennyksissä. Esityksessä katsotaan, että tämä sääntely on ongelmaton omaisuudensuoja huomioon ottaen. Pisteet ovat perustuneet nykyisiin käytäntöihin, jotka sopimusvapaus sinänsä voi mahdollistaa. Kuitenkaan pistekäytännöt eivät nauti omaisuudensuojaa siltä osin kuin niiden vaikutukset eivät lain mukaan voisi ulottua tuleviin pakkovähennyksiin. Ottaen huomioon, ettei pistekäytännöistä ole ai-neellista oikeutta, jota nyt muutettaisiin, perustuslaki ei, kuten edellä on todettu, muiltakaan osin estä selventäjästä ja täydentäjästä oikeustilaa sopimusvapauden piiriin kuuluneiden asioiden osalta.

Lakiehdotuksen säätämistäjärjestys

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämistäjärjestyksessä.